

Μέθοδος-Προσέγγιση- Διδακτικός σχεδιασμός

Α. Χατζηδάκη, Π.Τ.Δ.Ε.
Παν/μιο Κρήτης

1. ΜΕΘΟΔΟΣ

Ο όρος 'μέθοδος', έτσι όπως χρησιμοποιείται στην Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία, έχει ποικίλες σημασίες.

Διαφοροποιείται ανάλογα με το:

- το **πού υλοποιείται** (λ.χ. η μέθοδος των σχολών Berlitz),
- ποια **συγκεκριμένη δεξιότητα προβάλλει** ως κύριο στόχο της (λ.χ. αναγνωστική μέθοδος, επικοινωνιακή μέθοδος)
- αλλά και τις **γενικές αρχές στις οποίες στηρίζεται** (λ.χ. οπτικο-ακουστική, γραμματικο-μεταφραστική, άμεση μέθοδος, κ.α.)

Πόσο αυστηρά υλοποιείται μια μέθοδος σε μία τάξη;

- Είναι πολύ δύσκολο να παρατηρήσει κανείς την υλοποίηση **μίας** μόνο μεθόδου σε μια τάξη.

Πολύ συχνά...

οι δάσκαλοι δεν κινούνται μέσα στα αυστηρά προκαθορισμένα όρια των μεθόδων και συνδυάζουν τεχνικές από διαφορετικές μεθόδους προσπαθώντας να βοηθήσουν τους μαθητές τους (Mc Donough 2002: 108).

Μια μέθοδος...

- συνδέεται από θεωρητική άποψη με μια **προσέγγιση**
- καθορίζεται από οργανωτική άποψη από ένα **σχεδιασμό** και
- υλοποιείται πρακτικά με **διαδικασίες/τεχνικές**.

Διαστάσεις γλωσσικής μάθησης

- Αυτά όλα συνδέονται ως **διαστάσεις της γλωσσικής μάθησης** σε συνθήκες τάξης (βλ. Baker, 2001: 19-23).
- **Δέκα βασικά ζητήματα** στα οποία στηρίζονται οι διαφορετικές διδακτικές μέθοδοι και προσεγγίσεις.

1. Θεωρίες για το τι συνιστά μία γλώσσα

Η θεωρία του δασκάλου για το τι είναι γλώσσα:

(α) δομή, σύστημα σημείων

(β) μέσο έκφρασης εννοιών και λειτουργιών

(γ) μέσο σύναψης και έκφρασης κοινωνικών σχέσεων και νοημάτων

2. Θεωρίες για τη μάθηση

η θεωρία του δασκάλου για το πώς μαθαίνουν καλύτερα μια Γ2 τα παιδιά και οι ενήλικοι: λ.χ.

- με ασκήσεις (εξάσκηση),
- με αποστήθιση,
- με έμφαση στη σημασία και συμμετοχή σε δραστηριότητες, κ.ο.κ.

Προσέγγιση

- Οι θεωρίες για τη γλώσσα και οι θεωρίες για τη μάθηση συνιστούν την «προσέγγιση».

Ο όρος ‘προσέγγιση’ χρησιμοποιείται για να δηλώσει ένα σύνολο ιδεών σχετικά με:

- το ίδιο το αντικείμενο της μάθησης/ γνώσης (τη γλώσσα-στόχο)
- Το πώς θα πρέπει να διαρθρωθεί το αντικείμενο αυτό ώστε να διδαχτεί
- τη διαδικασία της μάθησης και της διδασκαλίας.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗ ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ (1/2)

- Πώς αντιμετωπίζει η συγκεκριμένη προσέγγιση τη γλώσσα που θα διδάχτεί;
- Σε ποια άποψη στηρίζεται για τη **φύση της γλώσσας**; (σύστημα σημείων, μέσο επικοινωνίας, όργανο έκφρασης συναισθημάτων και διαπραγμάτευσης κοινωνικών νοημάτων, κ.α.)

(2/2)

- Για παράδειγμα, η Επικοινωνιακή προσέγγιση στη μάθηση και στη διδασκαλία της γλώσσας περιγράφει τη γλώσσα
- ως ένα **μέσο επικοινωνίας**, κατά τη διάρκεια της οποίας οι ομιλητές πρέπει να χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα για να κατανοήσουν και να μεταδώσουν νοήματα με τρόπους που να είναι αποδεκτοί από πολιτισμική και κοινωνική πλευρά.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟ ΠΩΣ ΘΑ ΟΡΓΑΝΩΘΕΙ Η ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ/ ΜΑΘΗΣΗ ΓΛΩΣΣΑ

Για παράδειγμα, η Επικοινωνιακή Προσέγγιση οργανώνει τη γνώση για τη γλώσσα με βάση **περισσότερο τις χρήσεις της γλώσσας και λιγότερο τους γραμματικούς τύπους.**

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (1/2)

Ποια θεωρία για τη μάθηση και ποια παιδαγωγική προσέγγιση προσυπογράφει;

(2/3)

Για παράδειγμα, η Επικοινωνιακή Προσέγγιση βασίζεται σε μια μαθητοκεντρική προσέγγιση στη διδασκαλία,

επειδή ενδιαφέρεται για τη γλωσσική χρήση.

Το ερώτημα πίσω από τη διδασκαλία είναι:

«σε τι θα χρησιμεύσει στον μαθητή η γλώσσα-στόχος;»

(3/3)

- Μία άλλη αντίληψη, περισσότερο εστιασμένη στη δομή του συστήματος, θα ξεκινούσε από το ερώτημα:
- *«τι είδους γλωσσικές λειτουργίες ή μορφές πρέπει να διδάξω στον μαθητή;»* ή
- *«ποια στοιχεία της Ελληνικής πρέπει να κατέχει κάποιος για να μπορεί να θεωρείται ικανός χρήστης της Ελληνικής;»*

Οι υπόλοιπες οκτώ διαστάσεις της διδασκαλίας έχουν σχέση με τον διδακτικό σχεδιασμό (1/2)

- 3. ο στόχος της διδασκαλίας**
- 4. το γλωσσικό πρόγραμμα σπουδών [*syllabus*]**
- 5. τα είδη των δραστηριοτήτων και ασκήσεων**
- 6. ο ρόλος του δασκάλου**
- 7. ο ρόλος του μαθητή**

Διδακτικός σχεδιασμός (2/2)

- 8. το υλικό και τα μέσα διδασκαλίας**
- 9. οι μορφές αξιολόγησης (επιτυχία σε εξετάσεις, ικανότητα μετάφρασης, επικοινωνία και κατανόηση αυθεντικού λόγου, κ.ο.κ.)**
- 10. το πλαίσιο εκμάθησης της Γ2 ή η σχέση γλώσσας και πολιτισμού.**

**Ο σχεδιασμός είναι το επίπεδο
ανάλυσης της μεθόδου στο οποίο
αποφασίζουμε:**

- (α) ποιοι είναι οι **στόχοι** της μεθόδου,
- (β) πώς θα επιλεγεί και θα οργανωθεί η **διδακτέα
γλωσσική ύλη** σε αυτή τη μέθοδο
- (γ) τους τύπους των **μαθησιακών
δραστηριοτήτων** που η συγκεκριμένη μέθοδος
χρησιμοποιεί
- (δ) τους ρόλους των **μαθητών**
- (ε) τους ρόλους του **δασκάλου**
- (στ) τους ρόλους του **διδακτικού υλικού**.

3. Στόχοι (1/3)

Ο κύριος στόχος της μεθόδου μας μπορεί να είναι (ενδεικτικά):

- να μάθει ο μαθητής μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα να επικοινωνεί προφορικά στη γλώσσα-στόχο και αργότερα να μάθει γραφή και ανάγνωση
- να μάθει τη σωστή γραμματική και σύνταξη, ακόμη κι αν δεν χρησιμοποιεί πολύ τη γλώσσα-στόχο για προφορική επικοινωνία

3. Στόχοι (2/3)

- να μάθει μόνο το βασικό λεξιλόγιο και τη βασική γραμματική της γλώσσας-στόχου
- να περάσει κάποιες εξετάσεις για να πάρει κάποιο πιστοποιητικό
- να μπορεί σε σύντομο χρονικό διάστημα να χρησιμοποιεί ορολογία στη γλώσσα-στόχο για την εργασία του

3. Στόχοι (3/3)

- Τέσσερις δεξιότητες γλωσσικής ικανότητας

1) παραγωγικές δεξιότητες

(ικανότητα παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, δηλαδή *ομιλία και σύνταξη κειμένου*)

2) προσληπτικές ικανότητες

ικανότητα κατανόησης προφορικού και γραπτού λόγου, δηλαδή *ακρόαση και ανάγνωση*).

4. Το γλωσσικό πρόγραμμα σπουδών (syllabus)

Αφού έχουμε καθορίσει τους στόχους, το επόμενο βήμα είναι να επιλέξουμε το τι θα διδάξουμε:

- λεξιλόγιο
- γραμματικά στοιχεία/φαινόμενα
- γλωσσικές λειτουργίες
- θέματα κ.λπ.

Οι μέθοδοι συνήθως διαφέρουν ως προς το:

- τι θεωρούν **κατάλληλη γλώσσα** και **διδακτέα ύλη** για την οργάνωση της γλωσσικής διδασκαλίας, και
- ποιες είναι **οι αρχές** με βάση τις οποίες θα γίνει η οργάνωση της ύλης [ακολουθία εμφάνισης φαινομένων]

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα (*curriculum*) (1/2)

- Πρώτα από όλα σχεδιάζεται το **Αναλυτικό πρόγραμμα**.
- Είναι το γενικό πλάνο ενός μαθήματος που έχει κάποια χρονική διάρκεια
- (λ.χ. το μάθημα της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα).

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα (*curriculum*) (2/2)

Περιλαμβάνει το τι θα διδαχτεί από γλωσσική πλευρά.

Διαρθρώνεται συνήθως με βάση:

- (α) τους στόχους και τους σκοπούς που θα επιτευχθούν κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του και
- (β) τις δεξιότητες που θα καλλιεργηθούν κατά την εφαρμογή του.

Το Πρόγραμμα Σπουδών (1/2)

- Αφορά μια συγκεκριμένη επιλογή στοιχείων της γλώσσας,
- τα οποία μπαίνουν σε μια σειρά με την οποία θα διδαχτούν
- για ένα πολύ συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (λ.χ., τα ελληνικά ως Γ2 για αρχάριους/ μέσους/ προχωρημένους μαθητές ηλικίας 9-12 ετών).

Το Πρόγραμμα Σπουδών (2/2)

Όπως συμβαίνει και με το ΑΠ, έτσι και το πρόγραμμα σπουδών πρέπει να βασίζεται σε μια *άποψη για τη γλώσσα*.

Επιλογή ανάμεσα σε κατηγορίες γλωσσικών στοιχείων: γραμματικο-συντακτικά φαινόμενα, λεξιλόγιο, έννοιες, λειτουργίες κ.λπ.

A. ΤΟ ΔΟΜΙΚΟ SYLLABUS (1/2)

(McDonough 2002: 113-4)

- Στηρίζεται στη γραμματική δομή.
- Συνήθως αναπτύσσεται με κριτήριο τη *δυσκολία*,
- κάποτε με βάση την *πολυπλοκότητα* και κάποτε με βάση την *υποτιθέμενη διαφορά* από τη Γ1.

ΤΟ ΔΟΜΙΚΟ SYLLABUS (2/2)

Συχνά συνδυάζεται με *προοδευτική εισαγωγή* δεξιοτήτων, όπως οι τέσσερις δεξιότητες της ΟΠΤΙΚΟ-ΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ:

ακρόαση > ομιλία > ανάγνωση > γραφή.

B. ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟ SYLLABUS (*situational*) (1/2)

- Στηρίζεται στη γλώσσα που απαιτείται για **συνήθειες και οικείες περιστάσεις επικοινωνίας**,
- άρα σε κάποιο βαθμό βασίζεται σε κάποια **ανάλυση αναγκών** τις οποίες θα κληθεί να ικανοποιήσει ο σπουδαστής.

B. ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟ SYLLABUS (*situational*) (2/2)

- Τα εισερχόμενα δεδομένα [input] προέρχονται συχνά από λόγο που χρησιμοποιείται στις συγκεκριμένες περιστάσεις επικοινωνίας (από υπηρεσίες μέχρι προσωπικές συζητήσεις).
- Συνήθως συνδέεται με γραμματικές δομές.

Γ. ΤΟ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ SYLLABUS (notional-functional) (1/2)

- Βασίζεται επίσης σε ανάλυση αναγκών.
- Στηρίζεται στη γλώσσα που απαιτείται για να εκφραστούν:
- ορισμένοι **τύποι νοημάτων** που έχουν κωδικοποιηθεί στη γραμματική (λ.χ. χρόνος, αίτιο, αμφιβολία) και
- ορισμένες **γλωσσικές λειτουργίες** (λ.χ. πώς προσπαθούμε να πείσουμε κάποιον, πώς συστήνουμε κάποιον, πώς ευχόμαστε κ.λπ).

Γ. ΤΟ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ SYLLABUS (notional-functional) (2/2)

- Αυτές οι καταστάσεις είναι πιο γενικές από αυτές που δομούν το ‘καταστασιακό’ πρόγραμμα σπουδών
- διότι μπορεί να χρειαστεί να υλοποιήσει κανείς αυτές τις λειτουργίες σε περισσότερες από μια περιστάσεις επικοινωνίας.
- Η ακολουθία συνήθως στηρίζεται στις ανάγκες της πραγματικής ζωής.

Πόσο αμιγή (πρέπει να) είναι τα προγράμματα σπουδών;

- **Μπορούμε να συνδυάσουμε τη διδασκαλία στοιχείων από πολλές κατηγορίες**
- *(και στοιχεία της δομής της γλώσσας*
- *και γλωσσικές έννοιες*
- *και λειτουργίες).*

Η μορφή της διδασκαλίας που θα ακολουθήσουμε δεν επηρεάζεται αναγκαστικά από την κατηγορία από όπου θα επιλέξουμε στοιχεία για να διδάξουμε.

5. Είδη μαθησιακών δραστηριοτήτων (1/3)

Οι μέθοδοι διαφέρουν και ως προς:

- την **επιλογή συγκεκριμένων τύπων** μαθησιακών και διδακτικών δραστηριοτήτων
- και τη **διαφοροποιημένη χρήση των ίδιων τύπων δραστηριοτήτων**

(λ.χ. παιχνίδια αλληλεπίδρασης στην Οπτικο-ακουστική μέθοδο και στην Επικοινωνιακή προσέγγιση)

5. Είδη μαθησιακών δραστηριοτήτων (2/3)

- Οι βασικοί τύποι δραστηριοτήτων που συναντούμε στις διάφορες μεθόδους περιλαμβάνουν τις πρωταρχικές διδακτικές και μαθησιακές δραστηριότητες που υποστηρίζει η συγκεκριμένη μέθοδος, όπως είναι:

5. Είδη μαθησιακών δραστηριοτήτων (3/3)

- ο διάλογος
- η ανταπόκριση σε εντολές,
- η ομαδική εργασία για επίλυση προβλημάτων,
- δραστηριότητες που στοχεύουν στην ανταλλαγή πληροφοριών,
- ερωταποκρίσεις,
- η μηχανική επανάληψη [drills] κ.λπ.

Συνδυασμός στόχων, τύπων προγραμμάτων σπουδών και δραστηριοτήτων

Η σύγχρονη τάση είναι να προσπαθούμε να συνδυάσουμε

τον στόχο της καλλιέργειας της **επικοινωνιακής ευχέρειας** [fluency]

με αυτόν της ανάπτυξης της **γραμματικής ορθότητας** [accuracy].

**Κατά συνέπεια, καλό είναι να
συνδυάζουμε**

***δραστηριότητες που προωθούν την
επικοινωνία στη γλώσσα-στόχο***

(λ.χ. δραστηριότητες επίλυσης προβλημάτων
ή κοινωνικής αλληλεπίδρασης)

με πιο παλιές και δοκιμασμένες τεχνικές

για την κατάκτηση της δομής της γλώσσας

(λ.χ. πιο μηχανιστικές ασκήσεις για εξάσκηση
στις δομές).

Συνδυασμός δραστηριοτήτων και τρόπων παρουσίασης υλικού για καλύτερα αποτελέσματα

- Και τα δύο είδη υλικού μπορούν να παρέχουν ευκαιρίες για εξάσκηση σε ένα αρμονικό 'πάντρεμα' δομών και εννοιών/ λειτουργιών (Dendrinos 2002:10)

6. 7. Ο ρόλος του μαθητή και του δασκάλου (1/3)

- Η κάθε προσέγγιση βάζει στο επίκεντρό της είτε τον δάσκαλο είτε τους μαθητές ανάλογα με την παιδαγωγική αντίληψη στην οποία στηρίζεται.

6. 7. Ο ρόλος του μαθητή και του δασκάλου (2/3)

- Οι παραδοσιακές μέθοδοι (λ.χ. η γραμματικο-μεταφραστική ή η προφορική μέθοδος) ξεκινούν από ένα δεδομένο πρόγραμμα σπουδών
- το οποίο οι δάσκαλοι πρέπει να μεταδώσουν στους μαθητές τους, κατά συνέπεια, οι **δάσκαλοι ελέγχουν την όλη διαδικασία.**

6. 7. Ο ρόλος του μαθητή και του δασκάλου (3/3)

- Με την Επικοινωνιακή Προσέγγιση, εγκαινιάζεται μια στροφή του ενδιαφέροντος στις **ανάγκες των ίδιων των μαθητών**, οι οποίες καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και το πρόγραμμα σπουδών.

8. Ο ρόλος του διδακτικού υλικού

Ό,τι έχει καθοριστεί σχετικά με:

- τους στόχους,
- τη διδακτέα ύλη (πρόγραμμα σπουδών), και
- τους ρόλους των εκπαιδευτικών και των μαθητών,

αντικατοπτρίζεται στη λειτουργία του διδακτικού υλικού μέσα στο συγκεκριμένο σύστημα.
(Richards and Rodgers 1986: 24-5). ###